

RELACIONS INTERNACIONALS (1989-1990)
PROF. ESTHER BARBE

I. Disciplina i Teoria

1. Naixement de la disciplina

- 1.1. El segle XX i la guerra com a problema internacional
- 1.2. L'origen anglosaxó de la disciplina
- 1.3. La pau com a norma: el principi de la seguretat col·lectiva
- 1.4. L'organització internacional: la Societat de Nacions

2. Formulació teòrica

- 2.1. Antecedents de la teoria internacional
- 2.2. Debat metodològic
- 2.3. Nous fenòmens i complexitat internacional
- 2.4. Estudi de cas: la CEE i la teoria de la integració

3. Paradigmes en RR.II.

- 3.1. El "mapa mental" del teòric
- 3.2. Estat de natura vs. comunitat
- 3.3. Individualisme vs. holisme
- 3.4. Problemàtica o problemàtiques?

4. La seguretat nacional com a problemàtica

- 4.1. Model estatocèntric
- 4.2. La Ta. del poder: diplomàcia i estratègia
- 4.3. La política internacional de la guerra freda
- 4.4. Lectura: un text realista

5. El mercat com a problemàtica

- 5.1. Model de l'hègemonia
- 5.2. Crisi i interdependència
- 5.3. Gestió dels règims internacionals
- 5.4. Lectura: un text interdependentista

6. La humanitat com a problemàtica

- 6.1. Model globalista
- 6.2. Medi ambient, desenvolupament i drets humans
- 6.3. La política mundial de finals del segle XX
- 6.4. Lectura: un text globalista

II. Anàlisi del sistema internacional

7. El sistema internacional

- 7.1. Instrument d'anàlisi
- 7.2. Models de Morton Kaplan
- 7.3. Nivells d'anàlisi: subsistemes
- 7.4. Subsistemes regionals i "issue areas"

8. Els actors del sistema internacional
 - 8.1. L'estat
 - 8.2. Les organitzacions intergovernamentals
 - 8.3. Els actors transnacionals
9. La construcció del sistema internacional
 - 9.1. La guerra com a principi d'organització
 - 9.2. Els actors internacionals i la jerarquia del sistema
 - 9.3. Normes de comportament: l'ordre internacional
10. Estructura del sistema internacional
 - 10.1. Factors determinants (economia, ideologia, armament)
 - 10.2. Imperialisme i hegemonia
 - 10.3. Bipolarisme i multipolarisme
 - 10.4. Policentrisme
11. Funcionament del sistema internacional
 - 11.1. Extensió geogràfica de les normes
 - 11.2. Sistema parcial i sistema planetari
 - 11.3. Intensitat de les normes
 - 11.4. L'equilibri del poder
 - 11.5. Debat: L'estabilitat del sistema internacional
12. Evolució històrica del sistema internacional
 - 12.1. El canvi en el sistema internacional
 - 12.2. El sistema europeu d'estats
 - 12.3. El sistema internacional del segle XIX
 - 12.4. "Vint anys de crisi (1919-1939)"

III. Política exterior

13. Orientacions de la política exterior
 - 13.1. Aïllacionisme
 - 13.2. No-alineament
 - 13.3. Coalicions i aliances
 - 13.4. Concepció del "rol" nacional
14. Objectius de la política exterior
 - 14.1. Interessos vitals i valors
 - 14.2. Objectius a mig termini
 - 14.3. Objectius a llarg termini
 - 14.4. Anàlisi d'un cas nacional (a determinar)
15. Poder i influència
 - 15.1. Poder com a relació
 - 15.2. Poder com a capacitat
 - 15.3. Models d'influència en el sistema internacional
16. Instruments polítics
 - 16.1. Diplomàcia
 - 16.2. Processos negociadors
 - 16.3. Propaganda
 - 16.4. Les superpotències i la propaganda

17. Instruments econòmics

- 17.1. Dimensió econòmica de la política exterior
- 17.2. Ajuda exterior, mesures de coerció i guerra econòmica
- 17.3. Anàlisi de cas: el comerç d'armes

18. Instruments militars

- 18.1. Intervencions clandestines
- 18.2. Subversió, guerrilla i guerres de baixa intensitat
- 18.3. Intervencions militars
- 18.4. Dissuasió nuclear i política exterior

IV. Sistema internacional contemporani

19. Guerra freda i distensió

- 19.1. Característiques de la guerra freda
- 19.2. Anàlisi de la política de contenció (Kennan)
- 19.3. Característiques de la distensió
- 19.4. Anàlisi de la diplomacia kissingeriana
- 19.5. Anàlisi de la seguretat compartida (Gorbatxev)

20. Les dues Alemanyes

- 20.1. L'origen del "problema alemany"
- 20.2. L'eix de la seguretat europea (les crisis de Berlin)
- 20.3. Ostpolitik i CSCE
- 20.4. Anàlisi de la política exterior de la RFA (1949-1990)

21. Armaments i control d'armaments

- 21.1. Evolució tecnològica dels armaments
- 21.2. Evolució de les doctrines nuclears
- 21.3. NN.UU. i desarmament
- 21.4. Negociacions: bilateralisme i multilateralisme
- 21.5. Anàlisi dels acords INF

22. Els nous estats en les RR.II.

- 22.1. Descolonització i nou sistema internacional
- 22.2. Afro-asiatisme i no-alineament
- 22.3. Tercer Món i sistema de NN.UU.
- 22.4. N.O.E.I. i Diàleg Nord-Sud

23. El conflicte del Pròxim Orient

- 23.1. L'origen del conflicte (l'estat d'Israel)
- 23.2. Anàlisi de les guerres (48, 67, 73 i 82)
- 23.3. El paper de les superpotències
- 23.4. El paper de NN.UU.
- 23.5. Multiplicació de conflictes a la regió

24. "De l'Atlàntic als Urals. Quin futur?"

- 24.1. Defensa europea i/o Aliança Atlàntica
- 24.2. 1992: La "frontera" europea
- 24.3. Crisi a l'Est, Mittleuropa i Casa Comuna Europea
- 24.4. Drets Humans: nacionals, europeus o mundials?
- 24.5. Anàlisi: Europa dins de l'actual sistema internacional

Organització del treball i avaluació del curs:

L'organització del treball està basada en la divisió del curs en tres trimestres.

Primer trimestre:

Durant aquest trimestre s'abordarà a classe l'apartat I del temari (Disciplina i Teoria), que serà matèria d'examen (data a fixar).

Els textos a llegir durant aquest trimestre (punts 4.4, 5.4 i 6.4) es trobaran a disposició dels estudiants des del primer dia de classe (Dossier n.1) a la "Botiga de Fotocòpies". Aquests textos seran motiu de discussió a classe i posterior entrega d'una fitxa de lectura (les normes per a la seva confecció es donaran a classe) per cadascun d'ells.

Segon trimestre:

Durant aquest trimestre s'abordaran a classe els apartats II (Anàlisi del sistema internacional), i III (Política exterior) del temari, que seran matèria d'examen (data a fixar).

Tercer trimestre:

Cadascun dels estudiants tindrà assignat des de l'inici de curs un estudi de cas lligat a l'apartat IV (Sistema internacional contemporani) que haurà d'exposar a classe durant aquest trimestre. Les característiques d'aquest estudi seran directament comentades a classe. Els estudiants del curs 1989-1990 disposaran d'un dossier (Dossier n.2 que podeu comprar a l'inici del Curs) format per diversos estudis de cas elaborats durant el curs 1988-89. L'examen del tercer trimestre consistirà en una entrevista oral per comentar els estudis de cas exposats a classe i per comprovar el coneixement factual adquirit per l'estudiant al llarg del curs.

Recomanacions generals sobre el curs:

A continuació es dóna una bibliografia general per cadascun dels apartats del programa (es citen, sempre que existeixin, les traduccions al català o al castellà). No existeix cap llibre de text d'aquesta assignatura. Es recomana, però, que des del primer dia s'utilitzi com a "llibre de consulta obligada" el volum de Peter Calvocoressi (1987). Donada l'amplitud de la matèria és impossible abordar a classe l'explicació factual de manera detallada. Així doncs us prego que llegiu i rellegiu les pàgines de Calvocoressi per familiaritzar vos amb els esdeveniments internacionals d'engà de 1945. L'apartat IV del programa no pretén ser exhaustiu sinó destacar grans temes que s'abordaran des de la dimensió històrica i des de la problemàtica més actual, combinant els vostres estudis de cas amb l'explicació a classe (amb bibliografia complementària) i amb la discussió al llarg de l'any d'articles sobre aquestes matèries que vagin apareixent. De manera habitual es farà el seguiment de la publicació mensual "Le Monde Diplomatique". Al llarg del curs aniran apareixent dossiers amb materials de lectura i de consulta per facilitar l'estudi del programa.

BIBLIOGRAFIA:

Obres generals

- ATTINA, F.
(1989) La politica internazionale contemporanea, Milan,
Franco Angeli (2a. ed.)
- BRAILLARD, P. i DJALILI, M-R.
(1988) Les relations internationales, Paris, PUF
- COLARD, D.
(1981) Les Relations internationales, Paris, Masson,
- HUNTZINGER, J.
(1987) Introduction aux relations internationales, Paris,
Seuil
- MEDINA, Manuel
(1983) Teoría y formación de la sociedad internacional,
Madrid, Tecnos
- RUSSETT, B. y STARR, H.
(1985) World Politics. The Menu for Choice, Nueva York,
W.H. Freeman and Company

I. Disciplina i Teoria (general)

- ARENAL, C. del
(1987) Introducción a las relaciones internacionales,
Madrid, Tecnos, (2a. ed.)
- ART, R.J. y JERVIS, R.
(1985) International Politics. Anarchy, Force, Political
Economy and Decision Making, Boston, Little Brown
and Company (2a. ed.)
- BONANATE, L. y SANTORO, C.M. (dir.)
(1986) Teoria e analisi nelle relazioni internazionali,
Bologna, Il Mulino
- DOUGHERTY, J.E. y PFALTZGRAFF, R.L.
(1981) Contending Theories of International Relations. A
Comprehensive Survey, Nueva York, Harper and Row,
(2a. ed.)
- HOFFMANN, S.H.
(1979) Teorías contemporáneas sobre las relaciones
internacionales, Madrid, Tecnos, (orig. 1960).

- HOLSTI, K.J.
 (1985) The Dividing Discipline: Hegemony and Pluralism in International Theory, Londres, Allen and Unwin.
- KORANY, B. (dir.)
 (1987) Analyse des relations internationales, Montreal, Gaëtan Morin (1a. ed. a Etudes Internationales, 1984, vol. xv, n. 4) (parts 1, 2 i 6)
- LIGHT, M. y GROOM, A.J.R.
 (1985) International Relations. A Handbook of Current Theory, Londres, Frances Pinter
- MERLE, M.
 (1988) Sociologie des Relations Internationales, Paris, Dalloz, (4a. ed.), (trad. 1979) (part 1)
- MESA, R.
 (1980) Teoría y práctica de las relaciones internacionales, Madrid, Taurus, (2a. ed.)
- SMITH, M. et al.
 (1981) Perspectives on World Politics, Londres, Croom Helm
- TRUYOL y SERRA, A.
 (1973) La Teoría de las Relaciones Internacionales como Sociología. Introducción al estudio de las Relaciones Internacionales, Madrid, I.E.P., (2a. ed.)

I. Teoria (autors de referència)

- AMIN, S.
 (1974) El desarrollo desigual. Ensayo sobre las formaciones sociales del capitalismo periférico, Barcelona, Fontanella, (orig. 1973)
- ARON, R.
 (1984) Paix et guerre entre les nations, Paris, Claman Levy, (orig. 1962), (trad. 1985)
- BULL, H.
 (1984) The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics, Londres, Mac Millan, (orig. 1977, 7a. reimpr.)
- BURTON, J.W.
 (1972) World Society, Londres, Cambridge U.P.
- GILPIN, R.
 (1987) The political economy of International Relations, Princeton, Princeton U.P.

- HOFFMANN, S
(1981) Duties beyond borders. On the limits and possibilities of Ethical International Politics, Syracuse, Syracuse U.P.
- KEOHANE, R.
(1984) After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy, Princeton, Princeton U.P., (trad. 1988)
- KEOHANE, R. i NYE, J.
(1977) Power and Interdependence. World Politics in transition, Boston, Little Brown and Company, (trad. 1988)
- MORGENTHAU, H.
(1985) Politics among Nations. The struggle for power and peace, Nova York, Alfred A. Knopf, (orig. 1948) (trad. 6a. ed. 1986)
- WALTZ, K.
(1979) Theory of International Politics, Reading, Wesley, (trad. 1988)

II. Analisi del sistema internazionale

- ARON, R.
(1984) Paix et guerre entre les nations, (parts 1 i 2)
- BONANATE, L.
(1979) Sistema politico internazionale a Il Mondo Contemporaneo (vol. 10), Florència, La Nuova Italia, pp. 323-347
- CARR, Edward H.
(1986) The Twenty Years' Crisis, 1919-1939, Londres, Harper&Row, (orig. 1939)
- HOLSTI, K.J.
(1988) International Politics. A framework for analysis, Englewood Cliffs, Prentice Hall, (5a. ed.) (part 2)
- KAPLAN, M.
(1957) System and Process in International Politics, Nova York, Wiley
- KORANY, B. (dir.)
(1987) Analyse des relations internationales, (parts 4 i 5)

- MERLE, M.
(1988) Sociologie des Relations Internationales, (parts 2, 3 i 4)
- ROSECRAINE, R.
(1966) Action and Reaction in World Politics: International Systems in perspective, Boston, Little Brown and Company
- TAYLOR, Phillip
(1984) Nonstate actors in International Politics. From transregional to substate organizations, Londres, Westview Press, 3-30

III. Política exterior

- BLOOMFIELD, L.P.
(1982) The foreign policy process, Englewood Cliffs, Prentice Hall
- HOLSTI, K.J.
(1982) Why Nations Realign: Foreign Policy Restructuring in the Postwar World, Londres, Allen and Unwin
(1988) International Politics. A framework for analysis, (part 3)
- JENSEN, Ll.
(1982) Explaining foreign policy, Englewood Cliffs, Prentice Hall
- MERLE, M.
(1984) La politique étrangère, Paris, PUF
- REYNOLDS, P.A.
(1977) Introducción al estudio de las relaciones internacionales, Madrid, Tecnos, (orig. 1971)
- SNYDER, R. et al.
(1962) Foreign policy decision making. An approach to the study of International Politics, Nova York, The Free Press

IV. Sistema internacional contemporáni

- BERRIDGE, G.R.
(1987) International Politics. States, power and conflict since 1945, Sussex, Wheatsheaf Books
- BROWN, S.
(1988) New Forces, Old Forces and the Future of World Politics, Londres, Scott, Foresman

- CALVOCORESSI, P.
(1987) Historia política del mundo contemporáneo, Madrid, Akal
- HALLIDAY, F.
(1986) The making of the second cold war, Londres, Verso
- MOREAU DEFARGES, P.
(1987) Les relations internationales dans les monde d'aujourd'hui. Conflits et interdépendances, Paris, STH
- SPERO, J.E.
(1985) The Politics of International Economic Relations, Londres, Georges Allen & Unwin, (trad. 1988)

Obres de referència

- AGOSTINI
(anual) Calendario Atlante de Agostini, Novara, Istituto Geografico de Agostini
- BERG, E.
(1979) Chronologie internationale (1945-1977), Paris, PUF
- BOYD, A.
(1988) An Atlas of World Affairs, Londres, Methuen, (Ba. ed.)
- CARRILLO SALCEDO, J.A.
(1982) Textos básicos de Naciones Unidas, Madrid, Tecnos
- CHALIAND, G. y RAGEAU, J.P.
(1984) Atlas estratégico. Geopolítica de las relaciones de fuerza en el mundo, Madrid, Alianza, (orig. 1983) (2a. edic. francesa 1988)
- FREEDMAN, L.
(1985) Atlas of Global Strategy, Oxford, Equinox
- GILBERT, M.
(1978) Recent History Atlas. 1860 to 1960, Londres, Weidenfeld and Nicholson
- GEZE, F. et al. (dir.)
(anual) El estado del mundo. Anuario económico y geopolítico mundial, Madrid, Akal, (orig. francés)
- GONZALEZ CAMPOS, J.D. y DESANTES REAL, M. (dir.)
(1987) Comunidades europeas. Textos básicos, Madrid, Tecnos

- IFRI
 (anual) RAMSES. Rapport Annuel Mondial sur le Système Economique et les Stratégies, Paris, Ifri
- IISS
 (anual) The Military Balance, Londres, International Institute for Strategic Studies
- KEESING
 (perio.) Keesing's Contemporary Archives: Weekly Diary of World Events, Keesing
- KIDRON, M y SEGAL, R.
 (1982) El atlas del estado del mundo, Madrid, Serbal, (orig. 1981)
- KIDRON, M y SMITH, D.
 (1984) Atlas de la guerra. Conflicto armado. Paz armada, Madrid, Serbal, (orig. 1983)
- KINDER, H. y HILGEMANN, W.
 (1977) Atlas histórico mundial. De la Revolución Francesa a nuestros días, Madrid, Istmo
- MESA, R.
 (1982) La Sociedad Internacional Contemporánea. Documentos básicos, 2 vol., Madrid, Taurus
- ONU
 (anual) Yearbook of the United Nations, Nova York, NN.UU.
- OSMAÑCZYK, E.J.
 (1976) Enciclopedia Mundial de Relaciones Internacionales y de Naciones Unidas, Madrid, FCE
- PAXTON, J. (ed.)
 (anual) The Statesman's Yearbook, Nova York, Harper & Row
- PLANO, J.C. i OLTON, R.
 (1988) The International Relations Dictionary, Santa Bárbara (Calif.), ABC-Clio, (4a. ed.)
- SIPRI
 (anual) World Armaments and Disarmament: SIPRI Yearbook, Oxford U.P., Nova York
- ZORGBIBE, Ch.
 (1985) Textes de politique internationale depuis 1945, Paris, PUF
 (1988) Dictionnaire de politique internationale, Paris, PUF, 1988